

Nr 370.

Av herr Sandström m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försöksverksamheten på jordbrukets område m. m.

I proposition nr 167 har Kungl. Maj:t framlagt förslag för omorganisation av försöksverksamheten på jordbrukets, husdjursskötselns och trädgårdsodlingens område.

I vad propositionen berör Norrbottens län föreslås, att med hänsyn till kemisk-växtbiologiska anstaltens i Luleå lokalbetonade karaktär dess centrala verksamhet — varmed väl måste avses dess verksamhet som kemisk station och frökontrollanstalt — även i fortsättningen upprätthålles på ungefär samma sätt som hittills. Därför bör — säges det vidare — med hänsyn till effektiviteten av anstaltens verksamhet på ifrågavarande område åt anstalten beredas möjlighet att behålla sin ursprungliga, genom donation tillkomna fasta försöksgård vid Sunderbyn. Men däremot bör förutsättas, att den hittills under kemisk-växtbiologiska anstaltens ledning stående Alträsk försöksgård, vars inrättande till största delen bekostats av statsmedel och vars drift helt och hållet bestrides av statsanslag, helt underordnas den statliga försöksverksamheten.

Den lokala försöksverksamheten i Norrbottens län, som hittills stått under kemisk-växtbiologiska anstaltens ledning, synes det också vara meningen att direkt inkoppla i statens försöksverksamhet. Anstalten skulle således ej längre taga befattning med vare sig de lokala försöken inom länet eller de fasta försöken vid länets båda lantmannaskolor.

Motionärerna vilja med tillfredsställelse konstatera, att kemisk-växtbiologiska anstaltens kemiska och frökontrollverksamhet ansetts böra fortsättas som förut, ävensom att Sunderby försöksgård ansetts fortfarande böra vara anknuten till anstalten. Det skäl, som i kungl. propositionen härför anföres, må väl ha sitt värde.

Vi anse emellertid, att det verkliga skälet för behållande av Sunderby försöksgård under anstaltens ledning bör vara, att anstalten härigenom får möjlighet att bedriva *försöksverksamhet* inom Norrbottens län med beaktande av de säregna förhållanden, under vilka jordbruket här arbetar, till verklig nytta för detta jordbruk. Det är denna arbetsuppgift, som under anstaltens 40-åriga tillvaro alltmera trätt i förgrunden och numera ställer såväl den kemiska som frökontrollverksamheten i skuggan, huru värdefulla dessa grenar än må vara för anstalten. Försöksverksamhetens alltmera ökade andel i anstaltens arbetsplan belyses bäst av ett par data. Vid starten 1896 stod till anstaltens förfogande en liten försöksträdgård i Luleå om 0.25 har

samt ett jordområde strax utanför staden om 2.5 har. Anstalten förfogar för närvarande över 2 försöksgårdar om sammanlagt cirka 80 har odlad och odlingsbar jord, därav för närvarande 65 har odlad jord, och utövar dessutom ledningen av de lokala försöken inom Norrbottens län samt av försöksverksamheten vid de båda fasta försöksstationerna inom länet.

Man kan ju visserligen tänka sig, att försöksverksamheten inom Norrbottens län kunde organiseras efter andra linjer. En sådan tanke ingick som huvudalternativ i försökskommitterades förslag av år 1933 och innebär, att anstaltens *båda* försöksgårdar skulle avskiljas från anstalten och ställas under särskild, statlig försöksledning. Den kemiska stationen och frökontrollen skulle också stå under särskild ledning. En dylik uppdelning innebär ju en viss konsekvens, ehuru fördelen av denna klyvning knappast förefaller påtaglig. Såsom ett annat tänkbart alternativ angav dock kommittén även, att kemisk-växtbiologiska anstalten fortfarande skulle äga sina *båda* försöksgårdar och handhava ledningen av desamma. Någon klyvning efter den linje, som propositionen föreslår, har däremot icke framkommit förrän nu.

Det är framförallt det föreslagna frånskiljandet av Alträsk's försöksgård, som för oss framstår såsom särdeles olämpligt. Om kemisk-växtbiologiska anstalten skall kunna fylla den uppgift, som alltmera kommit att bli dess huvudsakliga, nämligen att på grundval av försöksverksamheten lämna upplysningar och råd åt det praktiska jordbruket i övre Norrland, främst Norrbottens län, är det enligt vår mening absolut nödvändigt, att anstalten för sin verksamhet även förfogar över myrjord av tillräcklig areal. En mycket väsentlig del av den odlade jorden i Norrbottens län utgöres av myrjord och myrjordsbildningar, vilka till och med — ehuru av mindre mäktighet — förekomma allmänt ända ned mot kusten och på ett fåtal meters höjd över havet. Det är ej många bönder i Norrbotten, som äro alldeles utan myrodlingar. En på försöksverksamheten stödd erfarenhet om både myrjordens och fastmarkens växtodling är därför nödvändig för en försöksanstalt i Norrbotten. Särskilt gäller detta Norrlands viktigaste odlingsgren, vallodlingen, där problemen äro många och svåra och där försök från båda jordslagen måste komplettera och belysa varandra för att resultaten må kunna rätt bedömas.

Även om möjligheter till samarbete mellan gårdarnas ledning fortfarande givetvis måste vara öppna även efter ett eventuellt frånskiljande av Alträsk's försöksgård, har all erfarenhet visat, att detta måste bli mindre effektivt och fruktbärande än om de utgjorde en organisatorisk enhet. Därtill kommer, att vid Alträsk ytterligare nybyggnader skulle krävas, utom de nu oundgängligen nödvändiga, samt att kostnaderna för gårdens ledning i övrigt måste bli högst avsevärt förhöjda. Följaktligen synes det oss uppenbart, att det föreslagna frånskiljandet av Alträsk's försöksgård innebär såväl en inskränkning i den norrbottniska försöksverksamhetens arbetsmöjligheter som betydande kostnadsökning.

Med hänsyn till vad här sagts vilja motionärerna helt instämma i försöks-

kommitténs av år 1931 uppfattning, att de båda försöksgårdarna böra stå under *samma* ledning. Ekonomiskt måste en dylik anordning innebära en avsevärd besparing och från praktisk synpunkt har den enligt vad erfarenheten hittills visat varit mycket ändamålsenlig. Övervakandet av försöksverksamheten å försöksgårdarna har nämligen tack vare de båda gårdarnas närhet till Luleå och till varandra, med snabba och goda järnvägsförbindelser, kunnat ske både effektivt och billigt. Det är en allmän uppfattning hos Norrbottens lantbrukare, att de haft en hel del att lära av hittills utförda försök såväl å Alträskis som å Sunderby försöksgård och de av motionärerna, som haft tillfälle att på ort och ställe taga närmare del av dessa försök, instämma till fullo i detta omdöme. Särskilt ha lantmännen satt värde på de demonstrationsdagar, som under en lång följd av år anordnats på försöksgårdarna för intresserade lantmän från snart sagt alla håll och kanter i vårt vidsträckta län. Vid dessa demonstrationsdagar ha deltagarna i de flesta fall haft tillfälle att på samma dag besöka båda försöksgårdarna under ciceronskap av samma fackmän (anstaltens föreståndare och assistent, försöksgårdarnas respektive förmän samt hushållningssällskapets jordbrukskonsulenter) och därigenom kunnat göra värdefulla jämförelser mellan försöksresultaten på myrjord och fastmark. Även från synpunkten av försöksgårdarnas demonstrativa uppgift, en nog så betydelsefull sak, måste vi sålunda anse det olämpligt att ställa dessa gårdar under skild ledning.

Av motionärernas inställning till frågan om ledningen av Alträskis försöksgård är det också tydligt, att vi anse det synnerligen lämpligt, att de lokala försöken liksom försöken vid länets båda lantmannaskolor allt fortfarande stå under kemisk-växtbiologiska anstaltens ledning. Verksamheten vid de båda fasta försöksstationerna, som möjliggjorts genom ett sedan år 1920 utgående landstingsanslag, ledes av kemisk-växtbiologiska anstalten i samarbete med lantmannaskolornas respektive rektorer. De lokala försöken omhänderhas närmast av hushållningssällskapets jordbrukskonsulenter och tack vare den intima kontakt, som är möjlig mellan hushållningssällskapets och anstaltens tjänstemän — sällskapets och anstaltens lokaler äro ju inrymda i samma byggnad — kan ett för båda parter fruktbarande samarbete mellan försöksledningarna äga rum, vilket också numera är tradition. Detta samarbete mellan lokala institutioner utesluter ju icke ett intimt och effektivt samarbete mellan kemisk-växtbiologiska anstalten och landets centrala försöksledning. Så vitt vi ha oss bekant, ha några svårigheter med ett dylikt samarbete hittills aldrig förekommit från kemisk-växtbiologiska anstaltens sida, och vi äro övertygade om, att kemisk-växtbiologiska anstalten i den mån dess resurser det medgiva även i framtiden skall i möjligaste mån tillmötesgå den centrala försöksledningens önskemål i fråga om försöksplanerna vid anstaltens gårdar.

Av vad här anförts framgår, att vi icke kunna se något för försöksverksamheten i vårt län förmånligt i söndersplittrande och delvis förstärktande av denna verksamhet enligt Kungl. Maj:ts förslag. Vi anse det tvärtom lyckligast, om densamma även i fortsättningen koncentreras kring kemisk-

växtbiologiska anstalten, som på ett naturligt sätt vuxit fram till en efter denna bygds säregna förhållanden i fråga om klimat, jordbruk m. m. väl anpassad organisation. Att denna organisation också i sällsynt grad åtnjuter ortens förtroende taga vi oss friheten belysa med ett par siffror, hämtade från styrelsens för kemisk-växtbiologiska anstalten underdåniga yttrande till Kungl. Maj:t över försökskommitterades förslag av år 1933. För 20-års perioden 1914—1933 uppgingo statsbidragen till anstalten till kronor 499,500, medan ortsbidragen stannade endast 5,000 kronor under denna summa eller vid kronor 494,500.

Vi tillåta oss alltså hemställa,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 167 angående omorganisation av den svenska försöksverksamheten, ville ifråga om försöksverksamheten i Norrbottens län besluta, att denna allt fortfarande måtte omhänderväras av kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå, varvid givetvis förutsättes, att anstalten kan påräkna statsmakternas starka ekonomiska stöd.

Stockholm den 30 mars 1936.

P. Sandström.

O. Bergqvist.

C. Fr. Carlström.